
**TOXUCULUQ MƏMULATLARI —
KİMYƏVİ KƏMİYYƏT ANALİZİ**
**Hissə 4: Müəyyən zülal liflərinin
bəzi digər liflər ilə qarışıqları
(hipoxloritin istifadə olunduğu üsul)**

**Textiles - Quantitative chemical analysis –
Part 4: Mixtures of certain protein fibres with
certain other fibres (method using hypochlorite)**

Bu standart Azərbaycan Standartlaşdırma İnstitutunun icazəsi olmadan tam və ya hissə-hissə yenidən çap oluna, çoxaldıla və yayıla bilməz

Elçin İsaqzadə küç., 7-ci köndələn

Telefon: +994125149308

Email: office@azstand.gov.az

MÜQƏDDİMƏ

1. Bu standart “Azərbaycan Standartlaşdırma İnstitutu” PHŞ tərəfindən tərtib edilən və işlənilib hazırlanıb.

2. “Azərbaycan Standartlaşdırma İnstitutu” PHŞ-nin “_____” _____ 202X-cü il tarixli _____ sayılı Qərarı ilə təsdiq edilib.

3. Bu standart beynəlxalq Standart ISO 1833-4:2023 “Textiles - Quantitative chemical analysis - Part 4: Mixtures of certain protein fibres with certain other fibres (method using hypochlorite)” ilə eynidir (İDT).

This standart is identical (İDT) to the International Standard ISO 1833-4:2023 “Textiles - Quantitative chemical analysis - Part 4: Mixtures of certain protein fibres with certain other fibres (method using hypochlorite)”.

4. İlk dəfə tətbiq edilir.

5. Dövlət standartında müəyyən edilən tələblərin beynəlxalq standartlara, norma, qayda və tövsiyələrə və digər dövlətlərin müvafiq mütərəqqi milli standartlarına, elm, texnika və texnologiyanın müasir nailiyyətlərinə əsaslanmasını müəyyən etmək üçün standartın ilkin yoxlama müddəti 202X-cü il, dövrü yoxlama müddəti ildə 1 dəfədir.

MÜNDƏRİCAT

ÖN SÖZ.....	V
1 TƏTBİQ SAHƏSİ.....	1
2 NORMATİV İSTİNADLAR.....	1
3 TERMİN VƏ TƏRİFLƏR.....	1
4 SINAĞIN APARILMA PRİNSİPİ	1
5 REAKTİVLƏR.....	2
6 CİHAZLAR.....	2
7 SINAĞIN APARILMA ÜSULU.....	2
8 SINAQ NƏTİCƏLƏRİNİN HESABLANMASI VƏ TƏQDİM OLUNMASI.....	3
9 DƏQİQLİK	3

ÖN SÖZ

Beynəlxalq Standartlaşdırma Təşkilatı (ISO) milli standartlaşdırma orqanlarının (ISO-nun üzv orqanları) ümumdünya federasiyasıdır. Beynəlxalq standartların hazırlanması işi adətən ISO-nun texniki komitələri vasitəsilə həyata keçirilir. Texniki komitənin yaradılma məqsədini təşkil edən predmetdə maraqlı olan hər bir üzv orqan həmin komitədə təmsil olunmaq hüququna malikdir. Bu işdə ISO ilə əlaqələndirmə şəraitində, beynəlxalq təşkilatlar, həmçinin hökumət və qeyri-hökumət təşkilatları da iştirak edir. ISO bütün elektrotexniki standartlaşdırma məsələlərində Beynəlxalq Elektrotexnika Komissiyası (IEC) ilə yaxından əməkdaşlıq edir.

Bu sənədi hazırlamaq üçün istifadə olunan və onun sonrakı saxlanması üçün nəzərdə tutulan prosedurlar ISO/IEC Direktivlərinin 1-ci hissəsində təsvir edilir. Müxtəlif növ ISO sənədləri üçün tələb olunan fərqli təsdiq meyarları xüsusilə qeyd edilməlidir. Bu sənəd ISO/IEC Direktivlərinin 2-ci hissəsinin redaksiya qaydalarına uyğun olaraq tərtib olunub (bax: www.iso.org/directives).

Bu sənədin bəzi elementlərinin patent hüquqlarının predmeti ola biləcəyi ehtimalına diqqət yetirilir. ISO bu cür patent hüquqlarının hər hansı birinin və ya hamısının müəyyən edilməsinə görə məsuliyyət daşımır. Sənədin hazırlanması zamanı müəyyən edilmiş hər hansı patent hüquqlarının təfərrüatları "Giriş" bölməsində və/yaxud ISO-nun daxil olmuş patent bəyannamələrinin siyahısında təqdim olunacaq (bax: www.iso.org/patents).

Bu sənəddə istifadə edilən hər hansı ticarət adı istifadəçilərin rahatlığı üçün verilən informasiyadır və onun dəstəkləndiyini ehtiva etmir.

Standartların könüllü xarakter daşması, uyğunluğun qiymətləndirilməsi ilə bağlı ISO-nun xüsusi termin və ifadələrinin mənasına dair izahat, eləcə də Ümumdünya Ticarət Təşkilatının (ÜTT) Ticarətə Texniki Maneələr Sazişində əksini tapan prinsiplərə ISO-nun sadıqlıyı haqqında məlumat üçün aşağıdakı keçidə daxil ola bilərsiniz: www.iso.org/iso/foreword.html.

Bu sənəd Toxuculuq məmulatları üzrə ISO/TC 38 sayılı Texniki Komitə tərəfindən ISO və CEN arasında texniki əməkdaşlıq haqqında Sazişə (Vyana Sazişi) uyğun olaraq, Avropa Standartlaşdırma Komitəsinin (CEN) Toxuculuq və toxuculuq məhsulları üzrə CEN/TC 248 sayılı Texniki Komitə ilə birgə hazırlanmışdır.

Bu üçüncü nəşr texniki cəhətdən təshih edilmiş ikinci nəşri (ISO 1833-4:2017) ləğv edir və onu əvəz edir.

Əsas dəyişikliklər aşağıdakılardan ibarətdir:

— 5.1.2-də natrium hipoxlorit məhlulunun hazırlanmasına dair təlimat ətraflı təsvir olunmuşdur.

ISO 1833 seriyasındakı bütün hissələrin siyahısını ISO-nun veb sahifəsində tapa bilərsiniz.

Bu sənədlə bağlı istənilən rəy və ya suallar istifadəçinin milli standartlaşdırma qurumuna yönəldilməlidir. Bu qurumların tam siyahısını www.iso.org/members.html saytında tapa bilərsiniz.

**Toxuculuq məmulatları —
Kimyəvi kəmiyyət analizi
Hissə 4: Müəyyən zülal liflərinin
bəzi digər liflər ilə qarışıqları
(hipoxloritin istifadə olunduğu üsul)**

AZS ISO 1833-4:202X

**Textiles - Quantitative chemical analysis –
Part 4: Mixtures of certain protein fibres with
certain other fibres (method using hypochlorite)**

Tətbiq edilmə tarixi “___” ___ 202X-cü il

1 TƏTBİQ SAHƏSİ

Bu sənəddə bəzi qeyri-zülal və bəzi zülal liflərinin aşağıdakı qarışıqlarından hazırlanmış toxuculuq materiallarında zülal liflərinin kütlə payının müəyyən olunması üçün hipoxloritin istifadəsi nəzərdə tutulan üsul müəyyən olunur:

- pambıq, kupro, viskoza, modal, akril, xlor lifi, poliamid, poliefir, polipropilen, şüşə, elastan, elastomultiefir, elastolefin, melamin və polipropilen/poliamid bikomponenti ilə birlikdə
- yun, digər heyvan tükləri (məsələn, kaşmir keçisinin yunu, anqora keçisinin yunu), ipək, zülal.

2 NORMATİV İSTİNADLAR

Mətnə aşağıdakı sənədlərə elə istinad edilir ki, onların məzmunu bu sənədin tələblərinə qismən və ya tam uyğun olsun. Tarixi göstərilən istinadlar üçün yalnız istinad edilən nəşr uyğundur. Tarixi göstərilməyən istinadlar üçün isə istinad edilən sənədin (o cümlədən ona hər hansı düzəlişin) ən son versiyası uyğundur.

ISO 1833-1, Toxuculuq məmulatları — Miqdarı kimyəvi analiz — Hissə 1: Sınağın ümumi prinsipləri

3 TERMİN VƏ TƏRİFLƏR

Bu sənəddə heç bir termin və anlayışlar təqdim olunmur. ISO və IEC, standartlaşdırmada istifadə üçün terminoloji məlumat bazalarını aşağıdakı veb-ünvanlarda saxlayır:

- ISO-nun Onlayn axtarış platforması: <https://www.iso.org/obp>
- IEC Elektropediya: <http://www.electropedia.org/>

4 SINAĞIN APARILMA PRİNSİPİ

Zülal lifləri qarışıqın məlum quru kütləsindən qələvi hipoxloritdə həll edilməklə xaric edilir. Qalıq toplanır, yuyulur, qurudulur və tərəzidə çəkilir; onun kütləsi (lazım olduğu təqdirdə düzəliş olunan) qarışıqın quru kütləsinin faizi kimi ifadə olunur. Zülal lifinin faizlə miqdarı fərqli olaraq əsasən tapılır.

5 REAKTİVLƏR

5.1, 5.2 və 5.3-də göstərilənlərlə birlikdə ISO 1833-1 standartında təsvir olunan reagentlərdən istifadə edin.

5.1 Hipoxlorit məhlulu

5.1.1 Hipoxlorit məhlulunun hazırlanması

Hipoxlorit məhlulunun hazırlanması üçün ya natrium hipoxloritdən (5.1.2), ya da litium hipoxloritdən (5.1.3) istifadə etmək olar. Litium hipoxloritdən (5.1.3) az sayda analiz tələb olunan hallarda və ya kifayət qədər uzun fasilələrlə həyata keçirilən analizlərdə istifadə olunmalıdır. Bu onunla əlaqədardır ki, natrium hipoxloritdən fərqli olaraq bərk litium hipoxloritdə hipoxloritin faizlə miqdarı faktiki olaraq sabitdir. Əgər hipoxloritin faizlə miqdarı məlumdursa, onda hər bir analiz üçün hipoxloritin miqdarının yodometrik üsulla yoxlanılmasına ehtiyac yoxdur, çünki litium hipoxloritin dəqiq çəkilmiş sabit miqdarından istifadə etmək olar.

5.1.2 Natrium hipoxlorit

İlkin olaraq (5.0 ± 0.5) q/l həll olunmuş natrium hidroksid əlavə olunmuş tərkibində (35 ± 2) q/l aktiv xlor (təxminən 1 mol/l) olan natrium hipoxlorit məhlulu.

Tərkibində lazımi miqdarda aktiv xlor olan hipoxlorit məhlulunun alınması zəruridir, natrium hipoxlorit halında bu, müntəzəm olaraq yoxlanılmalıdır.

İstifadə olunmazdan əvvəl məhlulda aktiv xlorun miqdarı yodometrik üsulla yoxlanılmalıdır, lakin onun qatılığı 0.9 mol/l-dən 1.1 mol/l-ə qədər diapazonda kritik deyil.

Onu aktiv xlorun 3,5 % miqdarına çevirmək üçün lazım olan durulaşmanı və müvafiq olaraq, 1 l tələb olunan reagentin alınması üçün lazım olan qatılaşdırılmış hipoxlorit məhlulunun həcmi hesablayın. Qatılaşdırılmış məhlulun bu miqdarına 200 ml suda həll olunmuş (5.0 ± 0.5) q natrium hidroksid (5.2) məhlulunun hamısını əlavə edin və 1 l həcmə qədər su ilə durulaşdırın. Yaxşı qarışdırın. Hər gün təzə hazırlayın.

5.1.3 Litium hipoxlorit

Tərkibində 35% aktiv xlor olan 100 q (və ya 30% aktiv xlor olan 115 q) litium hipoxloriti təxminən 700 ml suda həll edin, təqribən 200 ml suda həll edilmiş 5 q natrium hidroksid (5.2) əlavə edin və su ilə məhlulun həcmi 1 litrə qədər çatdırın.

Təzə hazırlanmış məhlulun yodometrik üsulla yoxlanılmasına ehtiyac yoxdur.

5.2 Natrium hidroksid

5.3 Sirkə turşusu, durulaşdırılmış məhlul

5 ml sirkə turşusunu ($20\text{ }^{\circ}\text{C}$ -də $\rho = 1.05$ q/ml) 1 l-ə qədər su ilə durulaşdırın.

6 CİHAZLAR

6.1 və 6.2-də göstərilənlərlə birlikdə ISO 1833-1 standartında təsvir olunan cihazlardan istifadə edin.

6.1 Konusvari kolba, minimum tutumu 250 ml.

6.2 Su hamamı, (20 ± 2) °C temperaturda.

7 SINAĞIN APARILMA ÜSULU

ISO 1833-1 standartında təsvir olunan ümumi üsulu yerinə yetirin, sonra isə sınağı aşağıdakı şəkildə davam etdirin.

Konusvari kolbada olan sınaq nümünəsinin hər qramına 100 ml hipoxlorit məhlulu əlavə edin, sınaq nümünəsinin islanması üçün qüvvətli şəkildə qarışdırın, sonra isə (20 ± 2) °C temperaturda su hamamında 40 dəqiqə müddətində fasiləsiz qarışdırın.

Su hamamının temperaturunun müəyyən olunmuş həddə saxlanılmasına diqqət yetirin, çünki bəzi liflərin (məsələn, yun) həll olması ekzotermiki olaraq gedir. Bu, reaksiya istiliyinin paylanması və ya çıxarılması yolu ilə reallaşdırıla bilər; əks halda həll olmayan liflərin təzə başlayan həllolması əhəmiyyətli xətalara gətirib çıxara bilər.

Kolbanın içindəkilərini filtrləmə tiqelində filtrləyin və qalan lifləri az miqdarda hipoxlorit məhlulu ilə yumaqla tiqelə keçirin.

Sorulma vasitəsilə tiqeli boşaldın və ardıcıl olaraq qalığı su, durulaşdırılmış sirkə turşusu və son olaraq su ilə yuyun, hər yumadan sonra tiqeli sorulma vasitəsilə boşaldın. Hər bir yuyucu maye ağırlıq qüvvəsinin təsiri altında axıb gedənə qədər sorulma tətbiq etməyin.

Son olaraq, sorulma vasitəsilə tiqeli boşaldın, tiqeli və qalığı qurudun, sonra soyudun və onları tərəzidə çəkin.

8 SINAQ NƏTİCƏLƏRİNİN HESABLANMASI VƏ TƏQDİM OLUNMASI

Nəticələri ISO 1833-1 standartında təsvir olunan ümumi təlimatlara uyğun olaraq hesablayın.

d=1.03 olan xam pambıq,
həmçinin d=1.01 olan pambıq, viskoza, modal, melamin istisna olmaqla, d-nin qiyməti 1.00 bərabərdir.

9 DƏQİQLİK

Toxuculuq materiallarının həcins qarışığında bu üsulla əldə edilən nəticələrin etibarlılıq intervalları 95% etibarlılıq səviyyəsində ± 1 faizdən yüksək olmur.

LAYIHƏ

Rəsmi nəşr
“Azərbaycan Standartlaşdırma İnstitutu”
publik hüquqi şəxs

AZS ISO 1833-4:202X
Toxuculuq məmulatları —
Kimyəvi kəmiyyət analizi
Hissə 4: Müəyyən zülal liflərinin
bəzi digər liflər ilə qarışıqları
(hipoxloritin istifadə olunduğu üsul)